

1. Cel prowadzonych badań/hipoteza badawcza

Celem projektu jest zintegrowany opis niemiecko-polskiego bilingwizmu w Polsce i w Niemczech, uwzględniający aspekty lingwistyczne, jak i socjolingwistyczne. Głównym celem jest zbadanie, czy zmiany morfosyntaktyczne wywołane przez polsko-niemiecki kontakt językowy w mowie osób dwujęzycznych są zróżnicowane pokoleniowo. Badane będą zależności między biografiami językowymi a mową przedstawicieli dwóch generacji dwujęzycznej wspólnoty językowej, doświadczonej przez ważne wydarzenia historyczne. Z jednej strony interesuje nas zatem dwujęzyczny mówca, a z drugiej procesy replikacji wzorów morfosyntaktycznych w obu językach: w polskim i niemieckim. Stawiamy hipotezę, że typy replikacji wzorów morfosyntaktycznych zależą od różnic systemowych między językiem polskim a niemieckim, ale czynniki pozasystemowe mają wpływ na ich frekwencję i wariantywność. Efektem będzie korpus językowy niemiecko-polskiego bilingwizmu dostępny on-line oraz publikacje.

2. Zastosowana metoda badawcza/metodyka

Planujemy badanie pokoleniowego zróżnicowania językowego na autentycznym materiale zdobytym podczas badań terenowych. Badania obejmą osoby bilingwalne należące do dwóch generacji, których losy zostały ukształtowane w różnych warunkach historycznych: 1) najstarszej generacji mieszkającej w Polsce na terenach należących do Niemiec do 1945 roku; 2) średniej generacji urodzonej w Polsce, na tychże terenach, mieszkającej obecnie w Niemczech. Badaniem będą objęte zatem osoby należące do dwóch pokoleń, wywodzące się z tych samych rodzin i/lub środowisk lokalnych, ale żyjące w różnym otoczeniu językowym. Zastosujemy metodę ugruntowaną (dane empiryczne służą do postawienia kolejnych hipotez i wniosków) oraz metodę biografii językowej, opartą na swobodnym wywiadzie autobiograficznym, którego celem jest pozyskanie danych o nabywaniu i używaniu języków z perspektywy rozmówców. Wywiady będą prowadzone w dwóch językach przez polsko-niemieckie pary badaczy. W celu udostępnienia materiałów innym badaczom oraz społeczeństwu utworzymy korpus językowy. Wywiady zostaną przetranskrybowane, a replikacje morfosyntaktyczne anotowane, co ułatwi użytkownikowi korpusu jego przeszukiwanie. Przygotowane w ten sposób teksty staną się podstawą do badania replikacji morfosyntaktycznych. Biografie językowe zbadanych osób zostaną przeanalizowane pod kątem kolejności i warunków nabywania języków, ich dystrybucji funkcjonalnej, a także związków emocjonalnych mówców z językami. Ostatnim etapem będzie zestawienie wyników analiz użycia replikacji morfosyntaktycznych z biografiami językowymi mówców należących do dwóch generacji i objaśnienie zależności między nimi.

3. Wpływ spodziewanych rezultatów na rozwój nauki, cywilizacji, społeczeństwa

Wyniki projektu będą istotne dla rozwoju językoznawstwa w zakresie teorii kontaktów językowych, dydaktyki języków polskiego i niemieckiego jako języków obcych, a także dla rozwoju humanistyki cyfrowej. Badania biografii językowych będą miały wpływ na rozwój antropologii kulturowej, etnologii, a w szczególności studiów nad tożsamościami mniejszości narodowych. Ponieważ osoby mówiące niemieckimi dialektami na obszarach pogranicznych w Polsce są w podeszłym wieku, projekt będzie odgrywał ważną rolę dla dokumentacji zagrożonych odmian językowych. Wyniki badań będą miały znaczenie dla kształtowania polityki językowej wobec mniejszości narodowych w obu krajach.

4. Korzyści ze współpracy polsko-niemieckiej

Realizacja projektu jest możliwa tylko przy współpracy slawistów i germanistów z obu krajów. Dotychczasowe badania nad dwujęzycznością były prowadzone z pozycji narodowych i z perspektywy tylko germanistycznej lub tylko slawistycznej. Badacze zaangażowani w realizację projektu dysponują unikatową i specjalistyczną wiedzą, której połączenie czyni projekt innowacyjnym. Współpraca przyczyni się do transnarodowego przepływu wiedzy. Dużą wartością dodaną jest kształcenie w ramach projektu młodych naukowców z Polski i z Niemiec.